

ИСКАНЕ ЗА СПРАВЕДЛИВО ОБЕЗЩЕТЕНИЕ ¹

I. Въведение

1. Присъждането на справедливо обезщетение не е автоматична последица от решението на Европейския съд по правата на човека, констатиращо нарушение на право, гарантирано от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи или Протоколите към нея. Това става ясно от текста на член 41 от Конвенцията, който предвижда, че Съдът присъжда справедливо обезщетение само ако националното право не позволява пълно обезщетение и само „ако е необходимо“ („*if necessary*“, „*s'il y a lieu*“).

2. Съдът присъжда обезщетение, което предвид обстоятелствата, счита за „справедливо“ („*just*“, „*équitable*“) по член 41 от Конвенцията. Следователно, особеностите на всеки отделен случай са от съществено значение. Съдът може да реши, че за някои твърдяни вреди, констатирането на нарушение, само по себе си, представлява достатъчно справедливо обезщетение, без да е необходима финансова компенсация. Възможно е, също така, по съображения за справедливост Съдът да присъди сума, по-малка от стойността на действително претърпените вреди или разноски, или дори изобщо нищо да не присъди. Например, това може да е случай, когато жалбоподателят по своя вина е допринесъл към ситуацията, от която се оплаква, размера на вредата или на разноските. При определяне на сумата, която да бъде присъдена, Съдът може да вземе предвид ситуацията на жалбоподателя като увредена от нарушението страна и на договарящата страна, като отговорна за обществения интерес. И накрая, Съдът обикновено взема под внимание местните икономически условия.

3. Когато присъжда обезщетение по член 41 от Конвенцията, Съдът може да реши да се ръководи от местните стандарти. Той обаче никога не е обвързан от тях.

4. Жалбоподателите, желаещи да подадат искане за справедливо обезщетение, следва да спазват формалните и материалноправни изисквания, произтичащи от Конвенцията и от правилника на Съда.

II. Подаване на искане за справедливо обезщетение: формални изисквания

5. Сроковете и другите формални изисквания за подаване на искания за справедливо обезщетение са посочени в член 60 от правилника на Съда, който в относително част гласи следното:

„1. Жалбоподател, който желае да му бъде присъдено справедливо обезщетение по член 41 от Конвенцията, в случай че Съдът констатира нарушение на неговите права по Конвенцията, трябва да направи нарочно искане за това.

2. Жалбоподателят трябва да изложи своите претенции подробно, в отделни точки, като ги подкрепи с релевантни доказателства, и ги представи в рамките на срока, определен за представяне на становището му по същество, освен ако председателят на камарата не реши друго.

3. Ако жалбоподателят не спазва изискванията, посочени в предходните параграфи, камарата може да отхвърли искането изцяло или частично.

...“

¹ Практически указания, издадени от председателя на Съда в съответствие с член 32 от правилника на Съда на 28 март 2007 г.

Следователно Съдът изисква подробно искане, подкрепено с подходящи документи, като в противен случай може да не присъди обезщетение. Съдът също така отхвърля искания, направени във формуляра на жалбата, но непредставени отново в съответния етап на производството, както и искания, подадени извън срок.

III. Подаване на искане за справедливо обезщетение: материалноправни изисквания

6. Съдът може да присъди справедливо обезщетение по член 41 от Конвенцията за:

- а) имуществени вреди;
- б) неимуществени вреди;
- в) разноски.

1. Общо за вредите

7. Трябва да бъде установена ясна причинно-следствена връзка между претендираните вреди и твърдяното нарушение. За Съда не е достатъчно наличието на незначителна връзка между твърдяното нарушение и вредата, нито предположение за това какво е могло да се случи.

8. Обезщетение за вреди може да бъде присъдено само доколкото вредите са резултат от констатираното нарушение. Не може да бъде присъдено обезщетение за вреди, причинени от събития или ситуации, които не представляват нарушение на Конвенцията според Съда, нито за вреди, свързани с оплаквания, обявени за недопустими на по-ранен етап от производството.

9. Целта на присъждането на обезщетение за вреди от Съда е да предостави на жалбоподателя компенсация за действителните вредоносни последици на нарушение на Конвенцията. Целта не е да се накаже договарящата страна-ответник. Затова досега Съдът е счел за неуместно да приема искания за вреди, наречени „наказателни“, „утежняващи“ или „назидателни“.

2. Имуществени вреди

10. По отношение на имуществените вреди, принципът е, че жалбоподателят трябва, доколкото е възможно, да бъде поставен в ситуацията, в която е щял да бъде, ако нарушението не се бе случило – с други думи *restitutio in integrum*. Това може да включва обезщетение както за действително претърпяната загуба (*damnum emergens*), така и за очаквана бъдеща загуба или намалена печалба (*lucrum cessans*).

11. Жалбоподателят е този, който трябва да докаже, че имуществената вреда е резултат от твърдяното нарушение или нарушения. Жалбоподателят трябва да представи съответните документи, за да докаже, доколкото е възможно, не само съществуването, но и размера или стойността на вредите.

12. Обикновено, присъденото от Съда обезщетение съответства напълно на стойността на вредите. Ако обаче действителните вреди не могат да бъдат точно изчислени, Съдът ще присъди приблизителна сума, изчислена на базата на фактите, с които разполага. Както е посочено в параграф 2 по горе, възможно е по съображения за справедливост Съдът да присъди по малка сума от пълния размер на претърпяната загуба.

3. Неимуществени вреди

13. Присъждането на неимуществени вреди от Съда цели да предостави финансова компенсация за нематериална увреда, например психическо или физическо страдание.

14. Поради естеството си неимуществените вреди не се поддават на точно изчисление. Ако е установено наличието на такива вреди и ако Съдът счете, че е необходимо присъждането на

обезщетение под формата на парична сума парично обезщетение, той прави преценка по справедливост, като взема предвид стандартите, произтичащи от съдебната му практика.

15. Жалбоподателите, които искат компенсация за неимуществени вреди, следва да определят сумата, която по тяхна преценка би била справедлива. Жалбоподатели, които считат, че са жертви на повече от едно нарушение, могат да претендират за обща сума за всички твърдени нарушения или за отделни суми за всяко от твърдените нарушения.

4. Разноски

16. Съдът може да разпреди възстановяване на разноските, които жалбоподателят е направил – най-напред на национално ниво, а после и в производството пред Съда, – опитвайки се да предотврати нарушението или да поправи последиците му. Тези разноски обикновено включват разходи за правна помощ, съдебни такси и други такива. Те могат също така да включват пътни и дневни разходи, по-специално тези, свързани с присъствие на заседание на Съда.

17. Съдът ще уважи исканията за разноски само ако те са относими към констатираните от него нарушения. Той ще отхвърли тези искания, ако са свързани с оплаквания, които не са довели до констатирането на нарушение, или с оплаквания, които са обявени за недопустими. Поради това жалбоподателите могат да подадат отделни искания за разноски по отделните оплаквания.

18. Разноските трябва да са действително направени. Това означава, че жалбоподателят трябва да ги е платил или да е задължен да ги плати на законово или договорно основание. Всяка сума, платена или дължима от местните власти или от Съвета на Европа за правна помощ, ще бъде приспадната.

19. Разноските трябва да са били направени по необходимост. Това означава, че трябва да са били необходими, за да се предотврати нарушението или да се поправят последиците му.

20. Те трябва да са в разумен размер. Ако Съдът счете, че са прекомерни, ще присъди сума, която по негова преценка е в разумен размер.

21. Съдът изисква доказателства, като например подробни фактури за адвокатски или друг хонорар или други разходи. Те трябва да са достатъчно пълни и точни, за да позволят на Съда да определи до каква степен са изпълнени горните изисквания.

5. Информация за плащането

22. Жалбоподателите са поканени да посочат банкова сметка, по която желаят да бъдат преведени всички присъдени суми. Ако искат някои от тях, например сумите, присъдени за разноски, да бъдат платени отделно, например директно по банкова сметка на техните процесуални представители, те трябва да уточнят това.

IV. Форма на присъденото от Съда обезщетение

23. Присъдените от Съда обезщетения, ако има такива, обикновено са под формата на парична сума, която следва да бъде платена от договарящата страна-ответник на жертвата или жертвите на констатираните нарушения. Само в изключително редки случаи Съдът може да реши да покани страната-ответник да предприеме определени действия с цел да сложи край на нарушението или да поправи последиците му. Съдът обаче може да реши по своя преценка да предложи насоки за изпълнение на своето решение (член 46 от Конвенцията).

24. Паричното обезщетение по член 41 от Конвенцията обикновено е в евро (EUR, €), независимо от валутата, в която жалбоподателят е подал искането си. Ако жалбоподателят следва да получи плащане във валута, различна от евро, Съдът постановява присъдените суми да бъдат конвертирани в тази друга валута по обменния курс, приложим към датата на плащането.

При формулирането на своите искания жалбоподателите следва да вземат предвид тази политика и последиците от конвертирането на претендираните в различна валута суми в евро или обратно.

25. Съдът служебно определя срок за плащанията, които трябва да бъдат осъществени. Този срок обикновено е три месеца от датата, на която решението стане окончателно и обвързващо за страните. Съдът също така разпорежда плащането на лихва за забава в случай на просрочено плащане. Той обикновено решава това да е проста лихва, равняваща се на пределния лихвен процент по кредитите на Европейската централна банка за периода от датата на изтичане на определения срок до плащането на присъденото обезщетение, плюс три процента.